

فیلم‌های کوتاه فقط برای اصحاب رسانه پخش می‌شود

چه نوع جشنواره‌ای؟

وقایع اتفاقیه: چهار فیلم کوتاه جشنواره ملی فیلم فجر فقط در پردیس ملت و برای اصحاب رسانه نمایش داده می‌شود و اکران مردمی نخواهند داشت؛ ابراهیم داروغه‌زاده، معاون ارزشیابی و نظارت سازمان سینمایی و دبیر سی‌وششمین جشنواره ملی فیلم فجر در گفت‌وگو با مهر این موضوع را بیان کرد. بخش فیلم‌های کوتاه، یکی از بخش‌های جشنواره ملی فیلم فجر بود که به‌شکل جداگانه به فیلم‌های کوتاه می‌پرداخت، چنانچه در بخش مستند هم فیلم‌های مستند به‌نمایش درآمده و قضاوت می‌شدند، اما امسال که جشنواره ملی فیلم فجر فقط به نمایش ۱۲ فیلم بلند سینمایی، دو فیلم مستند و چهار فیلم کوتاه خلاصه شده، این تقسیم‌بندی‌ها کنار گذاشته شده است؛ البته داروغه‌زاده گفته که این چهار فیلم کوتاه جداگانه قضاوت شده و فیلم برگزیده یک سیمرخ بلورین خواهد گرفت ولی با این‌حال چند سوال مطرح می‌شوند؛ بنظر می‌رسد که جشنواره فیلم فجر قرار است دیگر ویتترین سینمای ایران نباشد و صرفاً به یک

ابراهیم داروغه‌زاده

جشنواره رقابتی با سلیقه‌ای مشخص باشد. کم‌وبیش شبیه هر جشنواره جهانی دیگری و نه ویتترین برای نمایش همه محصولات یک سال. به‌این‌ترتیب کارکرد این جشنواره تا حد زیادی از کارکرد جشن خانه سینما جدا شده و واجد هویتی مستقل می‌شود. با این‌حال در همه جشنواره‌های مشابه، بخش فیلم‌های کوتاه از فیلم‌های بلند جداست. یا اگر بخش مستند وجود دارد، جدا از بخش فیلم‌های بلند قضاوت می‌شود و نه در کنار فیلم‌های بلند. هر چند در جشنواره برلین شاهد حضور فیلم مستند در بخش مسابقه بوده‌ایم ولی این به معنی یک رویکرد کلی نیست، به‌این‌ترتیب آیا باید منتظر تغییر رویکرد باشیم؟ به‌این‌ترتیب هم مفاهیم با هم خلط می‌شوند و هم اینکه حق مستندسازان ضایع می‌شود. در ضمن آیا زمان آن نرسیده که بخش مهمان به جشنواره اضافه شود؟

ویتترین

کتاب «مرده ریگ» نخستین اثر ته‌مینه محمدی منتشر شد

جهان بینی زندگی اشخاص

وقایع اتفاقیه: کتاب «مرده ریگ» نخستین اثر ته‌مینه محمدی که پیش‌ازین نمایشی از این اثر بر صحنه رفته است، منتشر شد. «مرده ریگ» نمایشنامه‌ای اجتماعی است که به پیوستگی فقر و جنایت اشاره می‌کند. محور قصه حول زندگی سه خواهر حومه‌نشین می‌گذرد که مشغول فعالیت در کارخانه‌ای هستند و با ورود یک مرد بیگانه به زندگی آنها، روابط و مسیر زندگی تغییر می‌کند. ته‌مینه محمدی متولد سال ۱۳۵۷ و کارشناس ارشد ادبیات از دانشگاه تهران است. او از سال ۱۳۸۱

چهره روز

علی رفیعی ۷۹ ساله شد

مردی که جهان را زیبا می‌خواهد

پنجشنبه، ۲۱ دی، حافظ روحانی دبیر گروه ادب و هنر

بود تا باز هم صحنه‌های نظرگیرش را این‌بار بر صحنه‌ای عریض اجرا کند. پیش‌تر هم به سراغ لورکا رفته بود. نمایش‌نامه‌نویسی که شاید به او فرصت می‌داد تا توانایی‌اش در اجرای صحنه‌های تفرلی و صحنه‌آرایی باشکوه و زیبا را به اوج برساند جایی که تغزل متن‌های لورکا، با طراحی لباس و صحنه او والیته حرکات بازیگران ترکیب می‌شد. به‌ویژه که او اصرار داشت تا حرکات بازیگران کم‌وبیش از رقص ملهم شود. به‌دور از خشکی یا صلبی همراه با نوعی شادابی انگار کارگردانی او بیش از هر چیز با لورکا همخوان می‌شد و با ژنه ناهمخوان. لورکا در همین ظرفیت‌ها در پی زیبایی بود و ژنه در همین رفتار ژستی را می‌جست. وقتی فیلم ساخت، واقع‌گرایی را کنار گذاشت. آنچه او می‌خواست سلیقه و زیبایی بود. او در تهران در پی یک سلیقه فراموش شده بود. سلیقه‌ای که انگار از دل سینمای دهه ۱۹۵۰ فرانسه بیرون آمده بود تا از شهر دوازده ما، او مرد سلیقه بود و هست که در آستانه ۸۰سالگی هنوز کار می‌کند تا جهان را زیبا کند.

بدون تیتیر

رخشان بنی‌اعتماد: برای ۲۰ سرشنسین گفت‌وگو کنیم | ایستنا

فیلم جدید نیکلاس کیچ با عنوان «امان و بابا» ۱۹ ژانویه اکران می‌شود | مهر

پیام مفیدی برنده دومین جایزه ۲۰ میلیون تومانی ویستا | ایستنا

نمایشگاه تاریخ و تمدن ایران پرطرفدارترین نمایشگاه ۲۰۱۷ هنرین بوده است | هنر آنلاین

فیلم‌هایی برای آشتی مردم با کتاب، در گفت‌وگو با اکتای برهانی

اقتباس از اثر قدیمی باید به روز شود

اقتباس از آثار ادبی _ فلسفی وحشتی ندارد

ساخت فیلم سینمایی با برداشت از آثار موفق ادبی اغلب با ترس سازنده از عدم مقبولیت اثر در نظر مخاطبان رمان همراه است و تا حدی مانع این رویکرد می‌شود. برهانی مخالف چنین نگاهی است و تاکید می‌کند: «نگاهی دانشجویی نسبت به آثار برجسته ادبیات وجود دارد که مطالعه و درک این کتاب‌ها را تبدیل به غول بزرگی کرده که مانع خواندن آنها می‌شود. درحالی‌که همه می‌توانند این کتاب‌ها را بفهمند. به‌طور مثال داستان فیلم «پل خواب» درباره دانشجوی فقیری است که برای دستیابی به پول مورد نیازش به فکر جنایت می‌افتد. او باهوش است و به عواقب جنایتی که در سر دارد می‌اندیشد و داستایوفسکی نیز محور اصلی قصه‌اش بر همین ترتیب است. مشکل از تنبلی ذهن ایرانی است وگرنه هیچ نکته غیرقابل‌فهمی وجود ندارد. متأسفانه اکثر کسانی که مدعی هستند «جنایت و مکافات» کتاب مهمی در زندگی‌شان محسوب می‌شود، آن‌طور که باید هسته اصلی فلسفه کتاب را درک نکردند. در این مدت بسیاری از منتقدان به من گفته‌اند که این فیلم، همان قصه «جنایت و مکافات» نیست و اسمی از این اثر در کار نیست یا برخی دیگر معتقدند این داستان تصویر ندارد و اقتباس خوبی به‌دست نمی‌آورد. من این نگاه با ترس را اشتباه می‌دانم و هرگز از آثار ادبی و فلسفی وحشت ندارم زیرا در طول سال‌ها خودم را بر ابزار لازم مسلط کرده‌ام.

وفاداری به هسته اصلی داستان ارزشمند است

در نظر برخی، اقتباس باید عیناً تکرار اثر یا همان اقتباس لفظ به لفظ باشد. درحالی‌که برداشت از هر کار هنری می‌تواند در سه شکل آزاد، لفظ به لفظ و وفادار اتفاق بیفتد. برهانی در پایان به مراحل اقتباس در فیلم «پل خواب» اشاره می‌کند: «من از ابتدا به هسته فلسفی و پیرنگ داستان متعهد بودم و این ارزشمند است و لزومی ندارد به دنبال اقتباس نعل‌به‌نعل باشیم. در کار داستایوفسکی سه مرحله جنایت، پشیمانی از جنایت و تزکیه روح وجود دارد و در نهایت این سوال را مطرح می‌کند که اخلاق در زندگی بشر چه جایگاهی دارد؟ «پل خواب» مرحله سوم یعنی تزکیه روح را با تشبیه تصمیم‌گیری پدر به تصمیم حضرت ابراهیم (ع) در برابر اسماعیل، بیان می‌کند. در نهایت به نظرم هر قصه‌ای واکسنی دارد و باید هسته تفکر اصلی را به واکسنی تبدیل کنیم و مهم نیست که تا چه اندازه به جزئیات اثر وفادار باشیم. مکافات قصه داستایوفسکی از عذاب وجدان نشأت می‌گیرد درحالی‌که بشر امروز مکافات را از جهات مختلفی می‌کشد و وجدان، به‌تنهایی چندان غذابی به او نمی‌دهد؛ بنابراین اقتباس از اثری متعلق به ۱۵۰سال گذشته، باید به‌روز شود و این به‌روزشدن تبدیل‌گرای قصه به ماشین نیست، بلکه قرائت جدید فلسفه اثر است.»

اقتباس در دیگر نقاط دنیا بیشتر از ایران است

خسرو معصومی کارگردانی است که چندی پیش در صدد ساخت اثری با اقتباس از نیما یوشیج برآمد و هنوز بنابر معضلات مالی، موفق به تولید این فیلم نشده است. معصومی در گفت‌وگو با «وقایع اتفاقیه» ارتباط بین کارگردان و نویسنده را در دو دیدگاه متفاوت و مشارکت این دو طیف را مشکل می‌بیند. او می‌گوید: «من به‌صورت مشارکتی با آقای عباس معروفی همکاری‌هایی برای ساخت فیلم انجام دادیم اما نه‌نیت‌مان با یکدیگر همخوانی نداشت. این نوع همکاری برای تالیف سینما و ادبیات در دنیا زیاد اتفاق می‌افتد اما در ایران چنین نیست، یک‌بار دیگر درصد ساخت فیلم از روی کتاب «دزد سگ‌ها» نوشته نجیب محفوظ برآمد اما این نویسنده در مصر زندگی می‌کند و هماهنگی با او آسان نیست و این کار باید با اجازه نویسنده انجام گیرد.»

نویسندگان و کارگردان‌ها تعامل ندارند

این کارگردان توضیح می‌دهد: «متأسفانه برخی نویسندگان معاصر یا خانواده‌هایشان نسبت‌به این همکاری سخت‌گیری و وسواس زیادی نشان می‌دهند که انگیزه ساخت فیلم براساس کتاب‌ها را کم می‌کند. با وجود این شرایط سخت، طی دو سال گذشته تعدادی فیلم‌های اقتباسی در جشنواره داشته‌ایم. در سال‌های دورتر نیز نمونه‌های ماندگار بسیاری داشتیم که در نظر من، دو فیلم «ناخدا خورشید» و «آرامش در حضور دیگران» به‌عنوان اقتباس‌های فراموش‌شدنی محسوب می‌شوند.»

به نظر می‌رسد در جامعه‌ای که اکثر شهروندان آن کتاب نمی‌خوانند، نمی‌توان توقع داشت که از آثار ادبی نقش مؤثری در ساخته‌های فرهنگی آن کشور از جمله سینما داشته باشد. باین‌حال می‌توان امیدوار بود که توجه کارگردانان کاربرد به برخی رمان‌های جذاب بهانه‌ای برای برخی مخاطبان ایجاد کند تا به متن اصلی این داستان‌ها مراجعه کنند.

در یک سال گذشته فیلم‌های اندک اما موفق براساس آثار ادبی مکتوب ساخته شده‌اند در این زمینه می‌توان به «رگ خواب»، «پل خواب» و «ایتالیا ایتالیا» اشاره کرد.

سینمای ایران از سال‌های دور با اقتباس از آثار ادبیات کهن مانند، فیلم «لیلی و مجنون» در سال ۱۳۱۶، فیلم «شب قوزی» ساخته فرخ غفاری براساس داستانی از هزارویک‌شب و در دهه‌های بعد با اقتباس از آثار معاصر ادبیات داخل کشور حرکت کرد. علاوه‌بر رمان‌های فارسی، آثار معتبر جهانی نیز مورد استقبال فیلمسازان قرار گرفت که اکثر فیلم‌های موفق از نظر جلب مخاطب محسوب می‌شوند. اغلب سینماگران ضعف فیلم‌ها را ناشی از ضعف قصه فیلمنامه‌ها می‌دانند و در چنین شرایطی، اقتباس از متن ادبی موفق فرصت مناسبی برای فیلم‌های سینما است. به‌همین‌جهت به گفت‌وگو با کارگردان‌های موفق در این حوزه می‌پردازیم.

مخاطب «شب‌های روشن» خاص نبود

یکی از موفق‌ترین فیلم‌های کارنامه فرزند مؤتمن «شب‌های روشن» با اقتباس از کتابی به همین نام به نویسندگی فیودور داستایوفسکی ساخته شده است و او علل موفقیت این اقتباس را صرفاً به توانایی خود نسبت نمی‌دهد و بیان می‌کند: «به‌رحال شب‌های روشن در بین دیگر آثار داستایوفسکی از جمله «قمارباز»، «برادران کارمازوف»، «جن‌زدگان» و... اثری ضعیف محسوب می‌شود. این نویسنده در ابتدا رمان‌های بالزاک را به روسی ترجمه می‌کرد و رمان «شب‌های روشن» را در همان سال‌ها، در ۱۶سالگی نوشت. به‌همین‌دلیل نوع ادبیات این کتاب بوی نوشته‌های ساده بالزاک را می‌دهد و به‌همین‌خاطر دایره مخاطبان این اثر خاص نیستند و تعداد زیادی از افراد را جذب می‌کند.»

تیراژ پایین کتاب، اقتباس را عبث کرد

مؤتمن در گفت‌وگو با «وقایع اتفاقیه» معتقد است، میزان مطالعه در ایران بسیار کم است و در این صورت، اقتباس از اثر ادبی کار عبثی است. او درباره این موضوع می‌گوید: «اثر اقتباسی مستلزم در نظر گرفتن تماشاگران بالقوه است که باتوجه به تیراژ پایین کتاب، ساختن فیلم‌هایی براساس قصه رمان‌ها با نساختن آن تفاوتی ندارد و این مشکل برای امروز و دیرپوز نیست و طی نیم‌قرن به این وضع رسیدیم.»

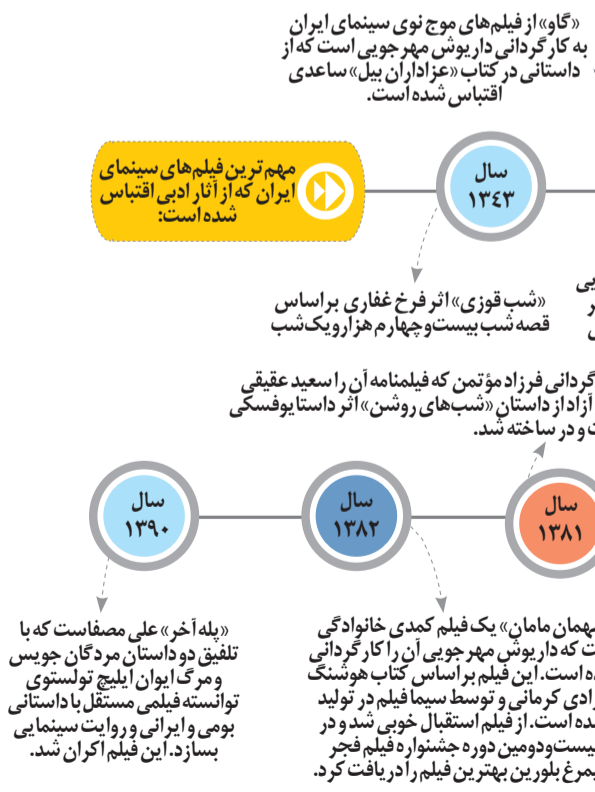
سینمای دولتی حامی اقتباس نیست

این کارگردان، در آخر به عدم حمایت سینمای دولتی از ساخت فیلم‌های اقتباسی اشاره می‌کند: «وضعیت تولید فیلم، افتضاح شده و ساخت فیلم سینمایی موفق براساس آثار ادبی معتبر دنیا، ناممکن شده است. من بارها برای اقتباس از چند کتاب مانند «شب پیشگویی» اثر پل استر اقدام کردم اما سازوکار سینمای دولتی ایران حمایتی در این‌رستا انجام نداد.»

گاهی ارشاد جرات اقتباس را از بین می‌برد

برخی کتاب‌هایی که مورد استقبال مخاطب قرار می‌گیرند تا حد زیادی بدون حادثه و منکی به دیالوگ است و همین نکته مانع اقدام به ساخت فیلم بر پایه این کتاب‌های بی‌قصه است. اکتای برهانی کارگردان جوانی است که اولین فیلم سینمایی‌اش را با اقتباس آزاد از کتاب «جنایت و مکافات» اثر داستایوفسکی ساخته است. این فیلم به‌تازگی اکران شده و مورد استقبال مخاطبان قرار گرفته است. این کارگردان در گفت‌وگو با «وقایع اتفاقیه» درباره علل کاهش فیلم‌های سینمایی اقتباسی به تیراژ پایین کتاب اشاره می‌کند و عوامل دیگری را نیز موثر می‌داند: «اکثر جمعیت کشور با استناد به تیراژ کتاب‌ها و نحوه نوشتار رسمی و غیررسمی، کتابخوان محسوب نمی‌شوند و جامعه از ادبیات دور است. کمبود مطالعه منجر به درک پایین و ارتباط ضعیف بین هنرهای مختلف می‌شود. فرهنگ کلمه، مهجور مانده است و این درحالی است که کشور ما ریشه‌های ادبی قدرتمندی دارد. اقتباس‌های متعدد سینما از ادبیات در دهه ۴۰ و ۵۰ به‌دلیل ارتباط قوی بین هنرمندان دو حوزه ادبیات و سینما اتفاق افتاد و برای مثال می‌توان به رابطه نزدیک داریوش مهرجویی با کانون نویسندگان و به‌طور خاص با غلامحسین ساعدی به‌همین فرمان‌آرا با هوشنگ کلشیری و... اشاره کرد. متأسفانه امروز ارتباط بین هنرمندان حوزه‌های مختلف هنر خراب شده است. درباره کمبود مطالعه باید بگویم که نویسندگان نیز از این قاعده مستثنی نیستند و به‌همین‌ترتیب در دوران معاصر، کمتر رمانی را می‌خوانیم که دو قشر روشن‌فکر و عامه را جذب کند. ازسوی‌دیگر، برخی کتاب‌ها سال‌های زیادی در ارشاد بوده که کسی جرات ندارد از روی آنها فیلمنامه بنویسد و همه این موارد کوچک و بزرگ، دلیل توجه کمتر سینماگران به ساخت آثار اقتباسی است.»

«دایره مینا» اثری که فیلمنامه آن با همکاری دار بوش مهرجویی و غلامحسین ساعدی براساس قصه «آشغال‌دونی» اثر غلامحسین ساعی نوشته شده است. پرویز صیاد، ملک‌ساسان ویسی و بهمن فرمان‌آرا تهیه‌کنندگان این فیلم سینمایی بوده‌اند. این فیلم به‌مدت سه سال توقیف بود و سرانجام در ۱۳۵۶ پروانه نمایش گرفت.

فیلم سینمایی «آثر» به کارگردانی محمد حمزه‌ای تهیه‌کنندگی نیکی کریمی در کشورهای اروپایی به روی پرده می‌رود | ایرنا